

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-659-1-19>

**IDEAS OF EUROPEAN AND UKRAINIAN REFORMIST
PEDAGOGY OF THE 20TH CENTURY IN THE CONTEXT
OF THE CONCEPT OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL**

**ІДЕЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ РЕФОРМАТОРСЬКОЇ
ПЕДАГОГІКИ ХХ СТОЛІТТЯ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

Pryimas N. V.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Preschool and Primary Education
Taras Shevchenko Regional
Humanitarian-Pedagogical Academy of
Kremenets Kremenets, Ukraine*

Приймас Н. В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та
початкової освіти
Кременецька обласна гуманітарно-
педагогічна академія імені Тараса
Шевченка
м. Кременець, Україна*

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки України. Головна мета концепції НУШ – створити школу, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не лише знання, а й вміння застосовувати їх у житті. Реформа загальної середньої освіти акцентує увагу на тому, що нова українська школа – це освіта нових сенсів, дитиноцентризму і поваги до кожної людини. Компетентнісне навчання є головною ідеєю НУШ, суть якої у тому, що учні не просто набувають знань, а вчать їх використовувати їх на практиці.

Порівняльний аналіз ключових ідей концепції НУШ, на яких ґрунтується реформа, та педагогіки ХХ століття засвідчує, що окремі ідеї концепції відповідають поглядам відомих педагогів, концепціям та теоріям реформаторської педагогіки ХХ століття. Зокрема, ідеї НУШ багато у чому співзвучні концепціям вальдорфської педагогіки та педагогіки М. Монтесорі.

Вальдорфська педагогіка є однією з різновидів втілення ідей «вільного виховання» і «гуманістичної педагогіки». Вона може бути схарактеризована як система самопізнання і саморозвитку індивідуальності за умови партнерства з учителем, у двоєдності чуттєвого і надчуттєвого досвіду духу, душі і тіла.

Концептуальні положення: розвиток людини здійснюється стрибкоподібно, декількома щаблями; вільне виховання і навчання, без примусу, насильства духовного і тілесного; виховання і навчання пристосовуються до дитини, а не вона до них; культ творчої особистості,

розвиток індивідуальності засобами мистецтва; єдине життя педагогів і учнів; важливість не результату, а процесу. Завдання вальдорфської школи – розвивати здібності, а не збирати знання; її кредо – це відмова від влади над дітьми. Важливішим є процес навчання, а не результат, тому що дитина пізнає світ, саме тому у вальдорфських школах не виставляють оцінок. Одна з особливостей в організації школи – значна роль батьків.

Визначаючи паралелі між розумінням навчання М. Монтесорі і сучасними ідеями навчання дітей у новій українській школі, звертаємо увагу на ряд концептуальних засад. Методика Монтесорі є моделлю особистісно орієнтованого підходу до навчання і виховання. В її основі лежить ідея про те, що кожна дитина, з її можливостями, потребами, системою стосунків проходить свій індивідуальний шлях розвитку. День у школі починається із загального «кола». Дитина не отримує оцінок, але обов'язково дістає оцінку своєї праці від дорослих і дітей, а також оцінює себе сама. Методика Монтесорі потребує вміння знайти індивідуальний підхід до кожного учня.

Чимало уваги у НУШ приділяється питанню емоційності у навчанні. Видатний український педагог-науковець О. Савченко у своїх працях з дидактики початкової школи відводить емоційності процесу навчання особливу роль. Поглядам О. Савченко співзвучні ідеї НУШ щодо педагогіки співробітництва, особливостей та специфіки оцінювання, домашньої навчальної роботи учнів початкової школи.

Порівняльний аналіз ключових ідей НУШ та їх аналогів у теорії та історії педагогіки ХХ ст. дає змогу виокремити відповідність окремих складових концепції:

Робота у команді. Значну частину навчального часу в НУШ присвячено роботі в групі. Причому школярі не просто разом розв'язують завдання, а й виконують проекти і спільно шукають рішення проблем. Аналогами у теорії та історії педагогіки ХХ ст. є Белл-Ланкастерська система навчання (поч. 20-х рр. ХХ ст.); групові технології навчання та особистісно-орієнтовані педагогічні технології 80–90 рр. ХХ ст.

Дослідження і вміння вчитися. Вміння вчитися – це ще одна навичка, необхідна кожній людині. Акцентуючи увагу на вмінні самостійно навчатись, навчання в НУШ побудоване на дослідженнях: дитина самостійно шукає відповіді на запитання, осмислює вивчене, а вчитель допомагає їй у цьому. Тому в НУШ діти часто навчаються, граються. Через гру, зокрема моделювання ситуацій із додаванням руху, гумору й творчих завдань, учні можуть дізнатись набагато більше. Відповідні ідеї прослідковуємо у педагогіці М. Монтесорі («допоможи мені зробити це самому»).

Емоційний інтелект і вміння спілкуватись. Людина з розвиненим емоційним інтелектом розуміє власні емоції, керує ними й дослухається до відчуттів інших. Навчання цьому – одне із завдань Нової української школи. Дітям пропонується висловлювати свої почуття і думки, слухати один одного і не робити людині щось, що їй неприємно. Цьому, зокрема, навчають під час ранкового кола – щоденної зустрічі, на якій діти обговорюють свій емоційний стан, власні думки, актуальні питання класного і шкільного життя, або ж просто говорять на цікаві їм теми. Відповідність педагогічним ідеям ХХ ст.: ранкове коло – М. Монтесорі; емоційність процесу навчання – О. Савченко.

Інтегроване навчання. Для розуміння дітьми взаємозв'язків і цілісності картини світу, у початковій школі пропонується інтегрувати (тобто об'єднати) предмети. Це означає, що, наприклад, рослини вивчають не тільки з точки зору ботаніки, а й додають до цієї теми знання з географії, екології, математики, хімії, мови, літератури тощо.

Здійснюючи порівняльний аналіз педагогічних ідей ХХ ст., звертаємо увагу на те, що інтеграція була в основі комплексних програм, які складались у 20-х роках (ХХ ст.) у вітчизняній системі освіти. Побудовані на основі широкої міжпредметної інтеграції, вони, на жаль, виявились непродуктивними для навчання і розвитку учнів, оскільки не давали їм систематичних, ґрунтовних знань і вмінь. Хорошим прикладом проведення інтегрованих уроків був досвід В. Сухомлинського, зокрема, його «уроки мислення в природі», які він проводив у Павлівській школі для шестирічних учнів. Зробивши порівняльний аналіз педагогічних ідей В. Сухомлинського і НУШ, робимо висновок про їх співзвучність і наголошуємо на цінності педагогічної спадщини видатного педагога для сучасної освітньої практики.

На важливості методичного збагачення уроків у початкових класах завдяки проведенню їх на основі інтеграції змісту, наголошує О. Савченко. На її думку інтегрований урок, який об'єднує блоки знань із різних навчальних предметів, тем навколо однієї проблеми з метою інформаційного та емоційного збагачення сприймання, мислення, почуттів учня, дає змогу пізнавати певне явище різнобічно, досягати цілісності знань. Такий урок спрямований на розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках і відповідних їм навчальних предметах.

Спонукальне, а не каральне оцінювання. Право на помилку. Оцінка – це не покарання. Вона має фіксувати, на якому рівні перебуває дитина, і показувати ціль, до якої має прямувати дитина. Протягом усього навчання пропонується використовувати вербальне оцінювання. Саме тому в НУШ немає покарання за помилки, а спонукають дитину самостійно їх виправити. Кожна дитина повинна отримувати винагороду

за свої старання і розуміти власні успіхи. Яскравим підтвердженням цих ідей є гуманістична педагогіка.

Новий учитель. НУШ наголошує на тому, що учитель повинен бути помічником, ментором дитини, супроводжувати її у процесі пізнання і досліджувати світ разом із нею. Учитель і учень мають стати партнерами і спільно приймати рішення щодо роботи на уроці, учень може бути співавтором уроку, своїми запитанням спрямувати його. Ідеї педагогіки співробітництва звучать у педагогічних працях О. Савченко; чітко простежуються в особистісно-орієнтованих технологіях 80–90 рр. ХХ ст.

Отже, можемо зробити висновок про те, що ідеї реформаторської педагогіки ХХ ст. є одним із джерел педагогічної спадщини, яка лягла в основу Концепції НУШ. Порівняльний аналіз спільних ознак провідних педагогічних ідей української та зарубіжної педагогіки, концепцій особистісно орієнтованого виховання в Україні та ключових орієнтирів НУШ свідчать про цінність взаємозв'язку минулого і сучасного в теорії та історії педагогіки, вагомому значення педагогічної спадщини для сучасної освітньої практики.

Література:

1. Дичківська І., Поніманська Т. М. Монтессорі : теорія і технологія. К. : Слово, 2009. 304 с.
2. Концепція Нової української школи (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»; <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/uasch-2016/konczepczya.html>)
3. Кравець В. Зарубіжна школа і педагогіка ХХ століття. Тернопіль, 1996. 290 с.
4. Любар О. Історія української школи і педагогіки : навч. посіб. К. : Т-во «Знання». КОО, 2003. 450 с.
5. Мезенцева О. (2018). Нова українська школа та вальдорфська педагогіка. *Український Педагогічний журнал*, (4), 69–76. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2018-4-69-76>
6. Савченко О. Дидактика початкової школи. К., 1999. 422 с.